

**Έκθεση για την επισκέψεις job shadowing σε σχολεία**  
**στο Karlsborg της Σουηδίας και στο Turku της Φινλανδίας**  
**(στα πλαίσια του ERASMUS+)**

Την πρώτη εβδομάδα των διακοπών του Πάσχα, 5-11 Απριλίου 2015, στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS+, Action 1, στο οποίο συμμετέχει το σχολείο μας, **Β' Δημοτικό Σχολείο Λατσιών (Κ.Α.)**, είχαμε την ευκαιρία να επισκεφτούμε, με τη Β. Δ/ντρια, ένα σχολείο στην πόλη Karlsborg στη Σουηδία. Τη δεύτερη εβδομάδα των διακοπών του Πάσχα, 12-18 Απριλίου 2015, επισκέφτηκα ένα σχολείο στην πόλη Turku της Φινλανδίας. Οι επισκέψεις είχαν τη μορφή Job shadowing στα πλαίσια του προγράμματος επιμόρφωσης του προσωπικού, το οποίο έχει εκπονήσει το σχολείο μας με τίτλο: **"Improving Leadership and Learning Opportunities to our Children"**, έχει εγκριθεί και επιχορηγείται από το Ι.Δ.Ε.Π. Με τα σχολεία αυτά είχαμε συνεργαστεί, πριν δυο χρόνια, σε πρόγραμμα Comenius για σχολικές συμπράξεις. Οι καλές σχέσεις που είχαμε αναπτύξει διευκόλυναν σημαντικά την προσπάθεια να υλοποιήσουμε το νέο πρόγραμμα και να πάμε ένα βήμα παραπέρα τη συνεργασία μας.

Το σχολείο που επισκεφτήκαμε στη Σουηδία είναι ένα συγκρότημα, με 240 περίπου παιδιά, στο οποίο λειτουργούν Νηπιαγωγείο και Δημοτικό. Παρότι η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο είναι προαιρετική, όλα τα παιδιά φοιτούν στα Νηπιαγωγεία. Στο σχολείο, εκτός από το διδακτικό προσωπικό 14 δασκάλων, εργοδοτούνται 1 καθαρίστρια και 2 άτομα στην κουζίνα. Το σχολείο βρίσκεται κυριολεκτικά δίπλα στη λίμνη. Σχεδιασμένο και κτισμένο σε μικρά διαφορετικά κτίρια για κάθε τάξη, ώστε να μην εμποδίζουν τη θέα προς τη λίμνη για την υπόλοιπη πόλη. Είναι εντυπωσιακό ότι δεν υπάρχει κανενός είδους περίφραξη. Υπάρχουν σωσίβια και μικρή βάρκα, αν πέσει η μπάλα μέσα στη λίμνη. Το χειμώνα, σε συγκεκριμένες μέρες, τα παιδιά μπορούν να κάνουν ice skating και το καλοκαίρι κολύμπι.

Το σχολείο που επισκέφτηκα στη Φινλανδία είναι δυο κτιριακά συγκροτήματα υπό ενιαία διοίκηση: το δημοτικό με 300 περίπου παιδιά και το Γυμνάσιο με 350 περίπου παιδιά. Και στη Φινλανδία παρότι η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο είναι προαιρετική, όλα τα παιδιά φοιτούν στα Νηπιαγωγεία. Στο Δημοτικό σχολείο στη Φινλανδία εργοδοτούνται 13 δάσκαλοι τάξης, 1 δάσκαλος Ειδικής Εκπαίδευσης, 1 δασκάλα Αγγλικών, 1 δάσκαλος για Ξυλουργική, 1 δάσκαλος

για Ραπτική, 2 βοηθοί δάσκαλοι. Επίσης κάποιες μέρες εργάζονται στο σχολείο Βιβλιοθηκάριος, Ψυχολόγος, Κοινωνική λειτουργός, Νοσοκόμα και Σύμβουλος. Η ομαδική δουλειά και η συνεργασία των τελευταίων ειδικοτήτων είναι πολύ σημαντική και εξασφαλίζει την σωστή λειτουργία του σχολείου, τη συνεργασία με τις οικογένειες και τη στήριξη των παιδιών.

Το σχολείο βρίσκεται σε ένα προάστιο της πόλης μέσα σ' ένα φυσικό περιβάλλον με πεύκα. Εντυπωσιάζει κι εδώ η απουσία οποιασδήποτε περίφραξης στην αυλή του σχολείου. Μετά την αυλή βρίσκονται διάφορα γήπεδα για αθλητικές δραστηριότητες, καθώς το σχολείο είναι ένα είδους αθλητικό σχολείο. Αμέσως μετά υπάρχει ένας δρόμος διπλής κατεύθυνσης με τέσσερις λωρίδες κυκλοφορίας. Κι όμως ... καμιά περίφραξη.

Τα παιδιά γνωρίζουν πώς να συμπεριφέρονται και να ακολουθούν τις οδηγίες και τους κανονισμούς. Και στα δυο σχολεία εμπιστεύονται τα παιδιά και τα προετοιμάζουν για να ζήσουν τη ζωή τους στο φυσικό περιβάλλον. Αυτή η προετοιμασία για τη ζωή συνεχίζεται και στο ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων. Τα περισσότερα μαθήματα είναι πρακτικής φύσης: Ξυλουργική, Μεταλλοτεχνία, Ραπτική, Μαγειρική, Τέχνη, Χορός κ.λ.π. Εντυπωσιάζουν με την πρώτη ματιά ο πλούσιος εξοπλισμός του σχολείου, η πολύ καλή οργάνωση, η ηρεμία και ευγένεια των παιδιών καθώς και η πολύ ζεστή ατμόσφαιρα που δημιουργεί η φιλοξενία των ανθρώπων. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μας στο σχολείο, είχαμε την ευκαιρία να παρουσιάσουμε, στους δασκάλους και στα μεγαλύτερα παιδιά, το σχολείο μας, τη χώρα μας και το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου.

Στη συνέχεια είχαμε την ευκαιρία να επισκεφτούμε αρκετές τάξεις των σχολείων να παρακολουθήσουμε μαθήματα, να συνομιλήσουμε με τους δασκάλους και τα παιδιά. Αξίζει να σημειωθεί πως σε κάθε τάξη οι δάσκαλοι είχαν όλα τα εφόδια για να κάνουν με επάρκεια τη δουλειά τους. Ο καλός εξοπλισμός των σχολείων επεκτείνεται και σε άλλους τομείς που για εμάς ήταν εντυπωσιακό. Τα σχολεία, όπως και κάθε σχολείο στη Σουηδία και στη Φινλανδία, διαθέτουν το δικό τους εστιατόριο με το απαραίτητο προσωπικό. Τα παιδιά τρώνε πλούσιο γεύμα το μεσημέρι στο χώρο του εστιατορίου. Είναι εντυπωσιακό να βλέπεις μικρά παιδιά της Α' τάξης και τις δεξιότητες που έχουν αναπτύξει: να πλένουν τα χέρια τους πριν μπουν στο εστιατόριο, να παίρνουν με τη σειρά τους το δίσκο με τα φαγητά (σούπα, σαλάτα, κυρίως πιάτο, ψωμί, επιδόρπιο), να κάθονται ήσυχα στο τραπέζι και να τρώνε, μετά να πηγαίνουν να καθαρίζουν το δίσκο τους στο χώρο διαχωρισμού των υλικών για ανακύκλωση και να τον παραδίδουν στο προσωπικό της κουζίνας για καθαρισμό. Και όλα αυτά με απόλυτη τάξη και ηρεμία!!! Στο χώρο του σχολικού εστιατορίου πρόσφεραν και σε μας το καθημερινά μεσημεριανό γεύμα.

Έξω από κάθε αίθουσα υπάρχει ειδικός χώρος, στους άνετους μεγάλους διαδρόμους, στον οποίο τα παιδιά αφήνουν τα προσωπικά τους είδη (σακάκια,

μπουφάν, παπούτσια, τσάντες κλπ). Τα παιδιά μέσα στο σχολείο κυκλοφορούν με τις παντόφλες τους ή με τις κάλτσες τους. Όλα τακτοποιημένα, με τάξη και απίστευτη ηρεμία. Δεν υπάρχει στολή και τα παιδιά φορούν τα ρούχα που επιθυμούν. Πουθενά δεν διακρίναμε εξεζητημένη εμφάνιση των παιδιών. Έξω από την είσοδο του σχολείου υπάρχει ειδικός χώρος στάθμευσης ποδηλάτων. Πολλά παιδιά έρχονται στο σχολείο με το ποδήλατο. Σκεφτείτε και τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα αυτή και βγάλτε μόνοι σας τα συμπεράσματα. Υπάρχει επίσης κλειστή αίθουσα αθλοπαιδιών.

Στο Σουηδικό σχολείο τα μαθήματα ξεκινούν στις 8:15 το πρωί. Οι περίοδοι διδασκαλίας είναι 40λεπτες. Οι υποχρεωτικές περίοδοι είναι για την Α' τάξη 21, για τη Β' τάξη 25, για τη Γ' τάξη 31, για τη Δ' τάξη 34, για την Ε' τάξη 35 και για τη ΣΤ' τάξη 35. Από την Γ' τάξη δυο από τις περιόδους είναι θέματα επιλογής των παιδιών. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται δεν είναι τα ίδια σε όλη τη Σουηδία. Το σχολείο αποφασίζει για τα βιβλία που θα χρησιμοποιηθούν την επόμενη χρονιά.

Στο Φινλανδικό σχολείο υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία τόσο στην έναρξη των μαθημάτων (από τις 8 μέχρι τις 9 το πρωί) όσο και στο ωρολόγιο πρόγραμμα με πολλές επιλογές μαθημάτων. Η δόμηση των μαθημάτων γίνεται στη βάση της εννιάχρονης εκπαίδευσης και τριετών κύκλων. Οι περίοδοι κατά τάξη είναι περίπου: για την Α' τάξη 21, για τη Β' τάξη 21, για τη Γ' τάξη 25, για τη Δ' τάξη 25, για την Ε' τάξη 25 και για τη ΣΤ' τάξη 25. Η πλούσια βιβλιοθήκη του σχολείου είναι πλήρως αυτοματοποιημένη, ανοικτή για όλη την κοινότητα. Τα παιδιά από το Νηπιαγωγείο έχουν την ηλεκτρονική κάρτα βιβλιοθήκης, με την οποία εισέρχονται οποιαδήποτε ώρα στη βιβλιοθήκη, δανείζονται και επιστρέφουν τα βιβλία τους αυτόματα. Τρεις πρωινά την εβδομάδα έρχεται στο σχολείο η υπεύθυνη βιβλιοθηκάρια από την κεντρική βιβλιοθήκη του Δήμου (υπό την εποπτεία της οποίας λειτουργεί) και τα παιδιά έχουν τακτή ώρα για δραστηριότητες σε σχέση με το βιβλίο. Εντυπωσιακή είναι και η κεντρική βιβλιοθήκη της πόλης, ένα ζωντανό κύτταρο συνάντησης, μελέτης και όχι ένα απλό μουσείο βιβλίων.

Σημαντικό στοιχείο και για τα δυο εκπαιδευτικά συστήματα είναι η σταθερότητα του προσωπικού στα σχολεία. Μπορεί ένας εκπαιδευτικός να υπηρετήσει όλα τα χρόνια στο ίδιο σχολείο. Ο Διευθυντής στο Φινλανδικό σχολείο είναι εκεί 37 χρόνια. Επίσης ο προγραμματισμός για τις τάξεις είναι στη βάση της τριετίας: Ο δάσκαλος παίρνει τα παιδιά από την πρώτη τάξη και τα συνεχίζει μέχρι την Τρίτη τάξη. Μετά ο επόμενος δάσκαλος τα παίρνει από την Τετάρτη τάξη και τα συνεχίζει μέχρι την έκτη τάξη. Είναι λοιπόν ξεκάθαρο, για όποιον θέλει να δει την πραγματικότητα και την ουσία, πως οικοδομείται σωστά ένα εκπαιδευτικό σύστημα με οργάνωση, συνέπεια και συνέχεια. Η σύγκριση με το δικό «αποικισμό» των εκπαιδευτικών κάθε καλοκαίρι προκαλεί κατάθλιψη. Δυστυχώς, ποτέ μέχρι σήμερα οι αρμόδιες αρχές δεν επικεντρώθηκαν σ' αυτά τα βασικά χαρακτηριστικά των

επιτυχημένων εκπαιδευτικών συστημάτων. Προτίμησαν την ενασχόληση με επιφανειακές και αποσπασματικές αλλαγές.

Οι δάσκαλοι εργάζονται 24 περιόδους την εβδομάδα (οι ειδικότητες λιγότερες). Αν χρειαστεί να εργαστούν περισσότερες πληρώνονται υπερωριακά. Η άδεια μητρότητας είναι 13 -14 μήνες και το 1/3 από τους μήνες είναι υποχρεωτικά για τον πατέρα.

Στα σχολεία της Σουηδίας και της Φινλανδίας δεν υπάρχουν επιθεωρητές. Οι Διευθυντές εμπιστεύονται τους δασκάλους και τους παρέχουν αρκετή ευελιξία στον τρόπο εργασίας τους. Οι δάσκαλοι έχουν πάρα πολύ καλή πανεπιστημιακή μόρφωση και είναι έτοιμοι να αναλάβουν το ρόλο τους στο σχολείο. Δίνουν τεράστια σημασία στο να βάλουν γερές βάσεις στην αρχή της σχολικής ζωής των παιδιών. Τα παιδιά ξεκινούν το Δημοτικό σχολείο στην ηλικία των επτά χρονών. Στην πρώτη τάξη στα Μαθηματικά, για παράδειγμα, έχουν μόνο δυο τεύχη όλη τη χρονιά και μόνο πρόσθεση και αφαίρεση. Εμείς, από την ηλικία των έξι χρόνων, «καίμε» πνευματικά τα παιδιά μας πιέζοντάς τα με υπερφορτωμένα γνωσιοκεντρικά μαθήματα.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μας, είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με τους Διευθυντές των σχολείων για τον τρόπο οργάνωσης των σχολείων, τις σχέσεις με το Σύνδεσμο Γονέων και τους φορείς της τοπικής κοινότητας. Επίσης για τους τρόπους συνεργασίας με το Νηπιαγωγείο, την Ειδική Εκπαίδευση, την αξιολόγηση των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Συζητήσαμε θέματα που αφορούν στο Αναλυτικό και Ωρολόγιο Πρόγραμμα, τις μεθόδους διδασκαλίας, την επιμόρφωση του προσωπικού και την οικονομική διαχείριση. Είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς του σχολείου, τις Νηπιαγωγούς και το υπόλοιπο προσωπικό. Τα σχολεία είχαν επίσης οργανώσει και κατά τα απογεύματα επισκέψεις σε χώρους ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Επισκεφτήκαμε τη Δημοτική βιβλιοθήκη, Μουσεία, πολλά ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία, αρχαιολογικούς τόπους και τουριστικά αξιοθέατα. Οι συνάδελφοι του σχολείου είχαν την καλοσύνη να μας γνωρίσουν τις πόλεις τους, Karlsborg και Turku. Έτσι είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε καλύτερα την ιστορία και τον πολιτισμό των χωρών που μας φιλοξενούσαν.

Άλλο ενδιαφέρον στοιχείο του εκπαιδευτικού συστήματος της Σουηδίας και της Φινλανδίας είναι η εφαρμογή αποκεντρωτικής πολιτικής από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας. Με τον τρόπο αυτό, ο Διευθυντής της κάθε σχολικής μονάδας έχει πολύ σημαντικές αρμοδιότητες και ουσιαστικά αποφασίζει για το καθετί που αφορά το σχολείο του, σε συνεργασία και με τελική απόφαση του τοπικού Υπεύθυνου του Γραφείου Εκπαίδευσης: Πρόσληψη και απόλυση προσωπικού (εκπαιδευτικού και βοηθητικού), εξοπλισμό, εκπαιδευτικά προγράμματα, κλπ. Στο δικό μας εκπαιδευτικό σύστημα, για όλα αυτά τα θέματα,

εμπλέκονται διάφορες υπηρεσίες, αρμόδιοι και αναρμόδιοι (Υπουργείο, Ε.Ε.Υ., Σχολική Εφορεία, Επαρχιακά Γραφεία, Επιθεωρητές, Σύνδεσμοι Γονέων, Δήμοι, κλπ). Έτσι: «Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει». Υπάρχει επίσης, πλήρης διαχωρισμός σχολείου και εκκλησίας. Δεν υπάρχει μάθημα Θρησκευτικών. Στο αντίστοιχο μάθημα της «Θρησκευολογίας» τα παιδιά γνωρίζουν όλες τις θρησκείες και τα πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά.

Είναι σημαντικό να δούμε και άλλα ενδιαφέροντα κοινωνικά στοιχεία που προσδιορίζουν καλύτερα το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν τα σχολεία. Παντού σε όλες τις πόλεις και τα χωριά που επισκεφτήκαμε αντικρίζεις απίστευτη καθαριότητα και ομορφιά. Μεγάλα πάρκα που απολαμβάνουν τη βόλτα τους εκατοντάδες άνθρωποι όλων των ηλικιών, άνετα και γρήγορα τρένα, εκτεταμένο δίκτυο ποδηλατοδρόμων, νιώθεις μια απίστευτη ηρεμία, ησυχία και πολιτισμό. Πουθενά φωνές, ουρλιαχτά, τσιρίγματα και ένταση.

Είναι καιρός να αναρωτηθούμε πού μπορούμε να φτάσουμε συνεχίζοντας να μεταβάλλουμε τα σχολεία μας, κάθε χρόνο, σε κέντρα διερχομένων δασκάλων. Χωρίς σταθερό προσωπικό και ηγεσία, ποιο όραμα μπορούμε να δημιουργήσουμε για τα σχολεία μας; Πώς θα παρέχουμε σωστή παιδεία, στις δύσκολες στιγμές που περνάμε, όταν δεν επενδύσαμε στους τομείς της εκπαίδευσης που είχαμε ανάγκη; Οι χώρες αυτές, που περνούν παρόμοιες δυσκολίες, έχουν για χρόνια σωστές δομές, πλούσιο εξοπλισμό στους βασικούς τομείς, υποδομές προσφοράς στα παιδιά και μπορούν να στηρίξουν παιδιά, γονείς και δασκάλους. Είναι με θλίψη που αντικρίζουμε τη δική μας κατάσταση: Για μήνες πελαγοδρομούσαμε για να καταφέρουμε να παρέχουμε ένα σάντουιτς σε μερικά παιδιά! Δεν έχουμε ούτε ένα σχολείο που να διαθέτει εστιατόριο, όταν σ' αυτές τις χώρες έχουν, εδώ και δεκαετίες, σ' όλα τα σχολεία τους. Και αυτό είναι μόνο ένα παράδειγμα. Πρέπει να αναρωτηθούμε σε ποιους τομείς επενδύαμε όλα αυτά τα χρόνια. Συνεχίζουμε δυστυχώς και σήμερα, με γραφειοκρατικές διαδικασίες και έλλειψη ευελιξίας, να σπαταλούμε πόρους σε βιβλία, χαρτί φωτοτυπικής, κτιριακές εγκαταστάσεις κ.ά.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για τη θερμή φιλοξενία που είχαμε στη Σουηδία και τη Φινλανδία και την προθυμία όλων να λύσουν κάθε μας απορία. Είναι πεποίθησή μας πως έχουμε να κερδίσουμε πολλά αν έχουμε τη διάθεση να μελετήσουμε την πείρα άλλων χωρών στον εκπαιδευτικό και σ' άλλους κοινωνικούς τομείς. Υπάρχουν στοιχεία που μπορούν να μας δώσουν λύσεις σε πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε. Χωρίς μιμητισμούς, αλλά με προσεκτική μελέτη, μπορούμε να υιοθετήσουμε εκείνα τα στοιχεία που μας είναι χρήσιμα και να αποφύγουμε τις κακοτοπιές και τις ιδέες του μαρασμού βασικών τομέων της παιδείας που μερικοί μας εισηγούνται ως νέες.

Η αναγκαιότητα για παροχή στα παιδιά ολοκληρωμένης παιδείας και δεξιοτήτων για τη ζωή μέσα από τα καθημερινά βιώματα και όχι μόνο μέσα από

βιβλία και φυλλάδια, είναι κατεπείγουσα και πρέπει να στηρίζεται όχι μόνο από το σχολείο. Όλη η κοινωνία και οι φορείς της πρέπει να αναπροσαρμόσουν τους στόχους τους και την ακολουθούμενη πολιτική.

Ήταν μια ξεχωριστή εμπειρία και ήδη αισθανόμαστε βαριά την ευθύνη να ανταποκριθούμε επάξια στη ζεστή φιλοξενία που είχαμε στη Σουηδία και τη Φινλανδία, όταν τα σχολεία θα στείλουν δασκάλους στο σχολείο μας, όπως εξέφρασαν την επιθυμία, σε μελλοντικό πρόγραμμα.

### **Σημαντικά στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος στη Σουηδία και τη Φινλανδία:**

- Ενιαίος σχεδιασμός (πολλές φορές κτιριακός και διοικητικός) για 9χρονη ή 10 εκπαίδευση.
- Αποκεντρωμένη διοίκηση με σημαντικές αρμοδιότητες για το Διευθυντή του σχολείου.
- Σταθερό, μόνιμο προσωπικό στα σχολεία. (μπορούν να εργάζονται όλα τα χρόνια στο ίδιο σχολείο)
- Ανθρώπινο και λογικό ωρολόγιο πρόγραμμα για τα παιδιά.
- Στο ωρολόγιό τους πρόγραμμα τα παιδιά επιλέγουν θέματα.
- Επιπρόσθετοι δάσκαλοι ιδιαίτερα στις πρώτες τάξεις.
- Πλήρως εξοπλισμένα σχολεία.
- Απουσία επιθεωρητών και τυπικής αξιολόγησης.
- Σοβαρές κοινωνικές παροχές στην οικογένεια, μέσα από τα σχολεία. (πλήρη γεύματα μαγειρευμένα στην κουζίνα του σχολείου, οδοντίατρος στο σχολείο, δεξιότητες ζωής μέσα από τις σχολικές κατασκηνώσεις κ.λπ.)
- Τα παιδιά ξεκινούν το Δημοτικό σχολείο 7 χρονών.
- Βάζουν γερές βάσεις στις πρώτες τάξεις, με λίγη ύλη, δεύτερο δάσκαλο στην τάξη και πρακτικά θέματα για δεξιότητες ζωής.
- Πλήρης διαχωρισμός σχολείου και εκκλησίας.
- Πολιτικές και προγράμματα που προάγουν τις δεξιότητες ζωής και την υπευθυνότητα στην πράξη. (ανακύκλωση, χρήση ποδηλάτου, δραστηριότητες στην ύπαιθρο κ.ά)

## **Εισηγήσεις για υλοποίηση στο εκπαιδευτικό μας σύστημα**

(ενσωματώνουν και εμπειρίες μας από άλλα 12 εκπαιδευτικά συστήματα που είχαμε την ευκαιρία να μελετήσουμε σε επισκέψεις μας κατά τη διάρκεια προγραμμάτων Comenius, eTwinning και Σεμιναρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης)

- Άμεση υλοποίηση της σταθερότητας του προσωπικού στα σχολεία (με μια συμφωνημένη μεταβατική περίοδο)
- Άμεση αλλαγή ωρολογίου προγράμματος. Τα μαθήματα να ξεκινούν το νωρίτερο στις 8:30 π.μ. Σοβαρή μείωση των περιόδων διδασκαλίας και των αντικειμένων σε κάθε τάξη. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να υλοποιηθεί ο δεύτερος δάσκαλος στην Α' και Β' τάξη, η επέκταση του υπεύθυνου τμήματος, η πραγματική, σοβαρή και περαιτέρω στήριξη παιδιών που έχουν μαθησιακές δυσκολίες, αλλόγλωσσων κ.λ.π.
- Τα παιδιά να πηγαίνουν στο σχολείο με τη συμπλήρωση του 7<sup>ου</sup> έτους της ηλικίας τους. Εναλλακτικά για αποφυγή κτιριολογικών προβλημάτων να υπάρξει άμεση αλλαγή του Αναλυτικού Προγράμματος της Α' τάξης και να εφαρμοστεί παρόμοιο με την Προδημοτική. «Καίμε» και «βιάζουμε» γνωσιολογικά τα παιδιά μας από τα πρώτα τους χρόνια.
- Αποκεντρωμένη διοίκηση με σοβαρές αρμοδιότητες στους Διευθυντές των σχολείων. Κατάργηση των «μεσαζόντων» ή/και αλλαγή αρμοδιοτήτων: Σχολική Εφορεία, Ε.Ε.Υ, κ.λ.π.
- Κοινωνικές παροχές στις οικογένειες μέσα από το σχολείο: πλήρες γεύμα σε όλα τα παιδιά, δωρεάν μεταφορές σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, εκπαιδευτικές επισκέψεις κ.λ.π.
- Αποφόρτωση του Αναλυτικού Προγράμματος, προώθηση και εφαρμογή δεξιοτήτων ζωής στην πράξη και όχι μέσα από βιβλία και φυλλάδια.

**Μανόλης Σόβολος**

**Διευθυντής**

**Δημοτικό Σχολείο Λατσιών Β' (Κ.Α.)**